

LITERATUUR EN KUNST

Moeders en kinderen.

Mini van den Iessel: Het witte doek. — J. H. Kok N.V., Kampen.

Naar ik meen is het bovengenoemde boek het debuut van een jonge schrijfster. En het is een forsich begin, niet alleen wat den omvang aangaat, maar ook naar den inhoud. De schrijfster is in Indië bekend, zoodat tal van kleine trekjes, typische bijzonderheden het Indische leven goed karakteriseeren. Dat er heele zinnen Maleisch in verwerkt slaan is voor Indischmannen ongetwijfeld heel aardig, zij zullen er Indië weer uit hooren, maar voor den gewonen lezer is het, ondanks de vertaling in een noot, eenigszins storend. Dit is natuurlijk maar een kleinigheid, en verhoogt noch vermindert de waarde van het boek.

Een Indische roman, zooals er de laatste jaren enkele verschenen, kan men dit boek niet noemen. Hier gaat het immers niet om Indië zelf, om de toestanden daar te tekenen of het leven van de inlanders. Nog minder om de inwerking van den Hollander op Indië en omgekeerd, te behandelen. Het land is hier meer mooie achtergrond, en de korte beschrijvingen die af en toe ervan gegeven worden, zijn goed, soms zeer interessant. Alleen, de schrijfster durft zich nog niet goed te laten gaan, wanneer ze haar natuurindrukken onder woorden wil brengen. Het blijft bij kleine opnamen, kiekjes, het wordt geen film van Indië, om een woord te gebruiken, dat past bij den titel.

Natuurlijk is het niet toevallig, dat een groot deel van het verhaal zich in Indië afspeelt. Een zeer belangrijk punt — de jarenlange gedwongen scheiding tusschen man en vrouw — zou overal elders minder aannemelijk zijn dan in de Oost. Wat hier van Indië gegeven wordt, het goede en het slechte dat het land biedt, geeft een bepaalde kleur aan het verhaal, zonder dat het noodzakelijk is voor het verloop ervan.

Een groot deel van het boek speelt zich echter af in Holland. Ook hier weet de schrijfster de sfeer van het plaatselijke goed weer te geven. Haar hart spreekt hier sterk mee. Het vaderlandsche milieu wordt met liefde geteekend, herinnering aan een mooi verleden klinkt er doorheen.

Het eerste boek — want eenigszins gewichtig, wordt het werk in vijf boeken verdeeld — beschrijft heel goed het sympathieke rectorsegezin uit het kleine plaatsje aan de rivier. Slechts terloops komen dingen ter sprake, die later van groot gewicht blijken, met name de godsdienstige opvoeding. De ouders, zeer verstandige mensen, voeden hun kinderen zeer vrijzinnig op. Catechisatie en bal passen in hun systeem goed bij elkaar. De kinderen mogen zelfs naar Zondagsschool als ze willen en de dienstbode mag hen gebedjes leeren, die ze ongehinderd jaren lang mogen bidden. De ouders zoeken steeds het goede voor de kinderen, laten hen in alles zooveel mogelijk vrij. De onderlinge verhouding is prachtig, gebaseerd op groote liefde en buitengewone tact. Met talent heeft de schrijfster het kinderleven in tal van leuke gevalletjes beschreven, waardoor de verschillende karakters goed uitkomen. Zoo leeren we Maleentje, de hoofdfiguur, kennen als iemand van een zacht karakter, dat liefdevolle leiding noodig heeft.

Hier komen we bij het probleem van het boek, als men dit zware woord wil gebruiken: de verhouding van volwassenen onderling met het oog op hun kinderen, en de houding der ouders tegenover hun kinderen.

Als Maleentje, getrouwd met een officier, naar Indië gaat, verwacht ze, dat het leven aan de zijde

van een sterken man, aan haar zal voorbijglijden als de mooie beelden op het witte doek. De werkelijkheid is een bittere ontgoocheling voor haar. Kort na de geboorte van een dochtertje, laat de eerzuchtige man vrouw en kind achter om zijn idealen in zijn werk te zoeken. De moeder blijft alleen met haar kind. Heel getrouw worden nu de eerste jaren van het kind beschreven, een stukje kinderpsychologie soms, maar dan heel eenvoudig, berustend op de aantekeningen van een moeder, die tijd heeft alle gebeurtenissen en alle leuke zinneljes op te schrijven.

De verhouding tusschen moeder en kind wordt daardoor intiemer dan in de meeste normale gezinnen het geval is. Wanneer na jaren zij man en vader in de binnenlanden opzoeken, is deze eerst wel verrast door de houding van het kind tegenover hem. Als zich echter de gedachte bij hem vasthecht, dat het kind slechts werkelijk houdt van de moeder, en dat de liefde voor hem niet op spontaneiteit berust, maar gevolg is van geregeld voorpraten der moeder, maakt hij zich van beiden los en acht scheiding het beste.

Uit de heele situatie die hier gegeven wordt op dit tragische punt in het leven der moeder, blijkt, zooals overal verder uit het boek, dat de schrijfster het zeer gecompliceerde leven van volwassenen niet zoo doorvoelt, dat ze het naar werkelijkheid kan beschrijven. De volwassenen blijven te veel groote kinderen; ze overreden elkaar met oppervlakkige argumenten, hun karakter-eigenschappen zijn die van kinderen, maar vergroot. Jim, de vader, is een enorm koppig, eigenzinnig kind. De scheiding had om zoo te zeggen, kunnen voorkomen worden door tactisch optreden, maar de schrijfster mist zelf de daarvoor noodige autoriteit tegenover haar personen.

Jaren later trouwt de moeder weer met een braven man — maar zonder tact. Hij voelt niets van de bijzondere verhouding tusschen deze moeder en dit kind en meent heel verstandig te zijn als hij den band tusschen die beiden tracht te verbreken, net als een kwajongen, die met zijn klomp een kaartenhuis in elkaar trapt, omdat zus anders dit voor een echt gebouw zou kunnen houden. Gelukkig wordt er een zusje geboren, dat heel anders van aard is, waar vader zijn opvoedingssysteem met meer recht, maar even weinig gevolg op kan toepassen. Zij bindt althans de ouders aan elkaar. Tevens geeft ze de schrijfster weer gelegenheid voor een massa leuke gevalletjes uit het kleine-kinderleven. Verbazend aardig en heel levendig.

Met vertof in Holland teruggekomen, schaarft de schrijfster al de volwassenen als kinderen om de zieke moeder. Hier kan ze zich weer met haar volle hart geven. Maar zoo gauw er hogere zaken aan de orde komen, faalt ze weer. Is het niet typisch dat een gesprek tusschen twee werkelijk geestelijk-zoekende moeders, over de vraag of theosophie of christendom haar troost kunnen geven, plaats vindt terwijl ze bezig zijn de kinderen te verschoonen?

De jonge moeder wordt en door enkele woorden van haar man en door enkele gesprekken — soms zeer oppervlakkig — met dominees, een werkelijk bekeerde vrouw. Ze voelt zich echter een stuk minder positief dan haar man, die haar beter ziet dan ze is, naar ze meent. Deze diep ingrijpende processen beschrijft de schrijfster als alle groote-menschen-kwesties veel te oppervlakkig. Men moet niet te veel letten op de psychologische motiveering, maar alleen op het resultaat. De verandering die er plaats vindt bij haar, zoowel tegenover God als tegenover man en kind, aanvaardt de lezer als noodzakelijk en logisch, hoewel de logische ontwikkeling niet gegeven wordt.

De kracht van de schrijfster ligt in de beschrijving van het kinderleven. Laat men de twee mannen weg die er in voorkomen, wat de schrijfster practisch ook doet, daar ze den eenen in de

binnenlanden van Celebes laat blijven, en den ander naar Indië terug laat gaan voor de rest van zijn diensttijd, dan houdt men over een boek vol van fijne, aardige, goede filmpjes van moeders met hun kinderen, op zeer verschillende leeftijden en zeer verschillende plaatsen. Het is dan een boek dat men met heel veel genoegen kan lezen. Deze schrijfster zal nog veel kunnen geven. Ze heeft talent.

Gr.

H. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Het getuigenis des Geestes, dat wij kinderen Gods zijn.

II.

In het slot van ons vorig artikel over dit onderwerp zagen wij, dat een veelverbreide, maar tegelijk een, veel kinderen Gods in de moeie brengende, opvatting van Romeinen 8:16, deze is, dat naast de werking des Geestes, die er mij toe brengt de belofte Gods, in Zijn Woord, te aanvaarden, er nog een andere werking van dien Geest is, waardoor Hij, rechtstreeks, zoo op mijn bewustzijn inwerkt, dat het mij is alsof ik, daarbinnen, een stem hoorde, die duidelijk tot mij zegt: „Gij zijt Gods kind”.

Ook deze verklaring is evenwel niet te aanvaarden.

Behalve dat ook een dergelijke inwendige stem nooit zou zijn te controleeren, geldt ook tegen deze opvatting het bezwaar, dat daarmee wordt aanvaard een openbaring Gods buiten en feitelijk boven de Schrift, terwijl God in Zijn Woord ons altijd leert, dat wij aan dat Woord zelf genoeg hebben en er voor ons geen andere zekerheid bestaat, dan die wij krijgen door de eenvoudige, kinderlijke aanvaarding van dat Woord.

Evenzeer als de opvatting van het Getuigenis des Geestes als een hoorbare stem uit den hemel, leidt deze beschouwing tot een mysticistische levenshouding, waarbij het inwendige licht ten slotte het een en al wordt en de Heilige Schrift op den achtergrond wordt gedrongen.

* * *

Maar wat is dan de juiste verklaring?

Deze is niet te vinden, tenzij men een juist inzicht heeft in de beteekenis van dat „mede getuigen”.

In het profane Grieksch is de zin van dit woord aldus te omschrijven:

„Daar is iemand, die een getuigenis aflegt. Dat is het voornaamste.

Maar nu komt daar nog een tweede bij, die hetzelfde zegt als de eerste, die aldus het getuigenis van dien eersten getuige bevestigt en meer betrouwbaar maakt”.

In dien zin zoekt men nu ook telkens dit woord in Romeinen 8:16 te duiden.

Mijn geest zegt: „gij zijt Gods kind”.

En nu komt daarbij de Geest, die dat eerste getuigenis ondersteunt en een grootere mate van betrouwbaarheid geeft.

En dan moet natuurlijk de vraag onder de oogen worden gezien op welke wijze dat Geestesgetuigenis plaats vindt.

De vraag is echter of Paulus, als hij dit woord gebruikt, zich de dingen werkelijk aldus voorstelt.

Ik meen die vraag ontkennend te mogen beantwoorden.

Het woord, dat wij vertalen door: „mede ge-

genieten, al beperkte de proclamatie van 23 Aug. 1566 de gelegenheid voor gereformeerde prediking tot die plaatsen, waar ze ook vroeger gehouden werden. De gereformeerden waren hierover slecht te spreken, en zoo rees tusschen de Gereformeerde Kerk te Valenciennes en de Landvoogdes de kwestie over het al of niet gebruik mogen maken van kerkgebouwen binnen de stad. De gereformeerden wenschten binnen de muren der stad geschikte plaatsen om samenkomsten te kunnen houden. De Gouverneur van Henegouwen (Noircarmes) toonde zich aanvankelijk niet ongenegen aan dezen wensch te voldoen. Te dien einde liet hij zelfs in October een voorloopig contract opmaken met den kerkeraad, terwijl hij belofde spoedig in de stad te zullen komen om deze zaak persoonlijk te regelen. In November sloeg de stemming echter om en nam de Gouverneur een dreigende houding aan en waarschuwde hij tegen de overtreding van het compromis van 23 Aug.

Valenciennes, blijkbaar gesteund door den prins van Oranje, Brederode, en andere Edelen, gaf niet toe.

Zoo kwam het, dat de Landvoogdes den 11en December de stad schuldig verklaarde aan rebelle tegen den Koning, waarop Noircarmes het beleg voor de stad sloeg.

POPULAIR-WETEN-SCHAPPELIJKE SCHETSSEN

Uit het Martyrium van Guido de Brès.

I.

De man, aan wien we onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis danken, geniet onder ons niet die bekendheid, welke hij verdient.

Nu is niet mijn bedoeling om in deze artikelen een korte biografie van dezen geloofsheld en martelaar te geven, al zou een populaire behandeling van zijn persoon, prediking en geschriften geen overbodige weelde zijn, daar het honderd jaar geleden is, sinds een populair werkje over het leven en sterven van De Brès verscheen. (Bähler, 1836.) Sindsdien verscheen de voortreffelijke dissertatie van Dr L. A. van Langeraad (1884), terwijl in 1911 door Dr F. Pijper in het achtste deel van de Bibliotheca Reformatoria Neerlandica werd uitgegeven de voornaamste bron, waaruit ook Van Langeraad putte: de „Procedures” — een boekje uit het jaar 1568, in octavo formaat en van 404 blz. — uit welke blijkt, „hoe Guido de Brès en

Peregrin de la Grange de leer des Evangelies door hun bloed bezegeld hebben.”

Hierin zijn ook opgenomen onderscheiden brieven van De Brès, terwijl het geheel besloten wordt door het verhaal van zijn marteldood.

Eenige van deze brieven en een gedeelte van het slot zullen in deze artikelen vertaald worden opgenomen om ze op deze wijze onder ieders bereik te brengen.

Hier en daar maak ik een enkele aantekening en breng ik eenige verdeling aan, terwille van de duidelijkheid.

* * *

Het genoemde boekje begint met een woord vooraf over de dingen welke de Nederlanden zijn overkomen ter oorzake van de religie.

Hierin wordt ook in het kort het beleg van Valenciennes verhaald, dat geduurd heeft van 14 Dec. 1566 tot 23 Maart 1567.

Den 9en Aug. 1566 was De Brès uit Antwerpen in Valenciennes gekomen.

Het is bekend hoe in dit jaar de Hervorming zich snel uitbreidde, dank zij het optreden der Edelen. Belangrijke concessies werden aan de Gereformeerden gedaan: zij zouden zelfs kerken mogen bouwen en de bescherming der Overheid

tuigen”

voor en

Daar is

toon en

harten, h

De hei

zegd, nog

In vers 1

eerste pl

de tweede

van getu

overeens

Gods.

Er is

een getu

Hoe m

tweeërle

Hier

worden

Daar i

Daar is

Voor d

legt een

Straks

vestigt v

den eers

Maar h

rechter.

Zoo nu

opgevat.

Immers

degenen

Het ge

denen z

Hier z

hetzelfd

rechtens.

Daardo

krijgt nu

die de b

daden be

komend

genis ka

dat het

méer kle

door de

dat zij, i

doen heb

Met an

twee get

vullen, m

waardoor

andert er

Of, nog

werken z

daarom z

worden d

Gods we

Als ik

dan kan

een ande

al kwam

genis da

Maar a

zeld ging

tuigenis

daden ni

hart nog

Het tw

in en z

kracht va

Datzelf

zegt daa

lieg niet

gevende

Paulus

selijk zee

naar het

Onderw

Teverge

het ingrij

aan haar

moest ov

De Brè

heid te

schuil in

aan voed

„Zij tre

maaltijd.

op de kos

gevlucht

gedachte,

de stad,

ciennes”.

het dorp

Vóór ik

de Brès

schreef,

Eerst k

neming t

hij over z

nik, welk

gene, dat

aanbiddin

ven, en den voor de rest er een boek es van moe-verschillende tsen. Het is eel genoeg en veel kunnen

H. S.

fende, aan roningen.) ren Gods zijn.

el over dit breide, maar t de moeite : 16, deze is, die er mij t Woord, te ing van dien zoo op mijn sof ik, daar- alijk tot mij

niet te aan-

vendige stem t ook tegen armee wordt n en feitelijk t Woord ons zelf genoeg te zekerheid e eenvoudige, ord.

getuigenis des den hemel, nysticistische te licht ten- silige Schrift t.

laring? n een juist dat „mede

in dit woord

s aflegt. Dat

ede bij, die tet getuigenis n meer be-

as dit woord

ad'.

e dat eerste re mate van

g onder de dat Geestes-

ij dit woord aldus voor-

mogen be-

: „mede ge-

van 23 Aug. de prediking er gehouden erover slecht reformeerde des de kwes- t maken van reformeerden ad geschikte nen houden.

(Noircarmes) en aan dezen t hij zelfs in pmaken met poedig in de : persoonlijk ming echter ande houding

overtreding

or den prins Edelen, gaf

es den 14en t aan rebelle es het beleg

tuigen" komt in het Nieuwe Testament driemaal voor en wel altijd in den brief aan de Romeinen.

Daar is eerst: Romeinen 2:15: „Als die be- toonen het werk der wet geschreven in hunne harten, hun geweten medegetuigende”.

De heidenen hebben, zoo heeft de apostel ge- zegd, nog wel eenige kennis van de wet (vers 14). In vers 15 voert hij daarvoor het bewijs aan. In de eerste plaats blijkt dat uit hunne daden. In de tweede plaats legt ook hun eigen geweten daar- van getuigenis af, of zij in hun daden of in overeenstemming zijn met of ingaan tegen de wet Gods.

Er is een getuigenis van hun daden; er is een getuigenis van het geweten.

Hoe moeten wij ons nu de verhouding van dat tweërlei getuigenis denken.

Hier kan medegetuigen reeds moeilijk opgevat worden in den zin van het profane Grieksch.

Daar immers is de voorstelling deze:

Daar is één en dezelfde rechter.

Voor dien éénen rechter verschijnt iemand en legt een getuigenis af.

Straks komt daar een tweede getuige en be- vestigt voor denzelfden rechter het getuigenis van den eersten door met hem mee te getuigen.

Maar het is, daar komt het hier op aan, dezelfde rechter.

Zoo nu kan het in Romeinen 2:15 niet worden opgevat.

Immers de daden der heidenen spreken tot degenen die hen, in hun leven, bezig zien.

Het geweten der heidenen spreekt tot die heidenen zelf.

Hier zijn dus twee getuigen, die ieder voor zich hetzelfde zeggen maar dan tegen verschillende rechters.

Daardoor wordt de geheele situatie anders. Ge krijgt nu deze voorstelling: niet, dat voor mij, die de heidenen bezig zie, het getuigenis hunner daden bevestigd wordt door een, voor mij, daarbij komend getuigenis hunner consciëntie (dat getuigenis kan ik immers niet hooren), maar zóó, dat het getuigenis van de daden der heidenen méér klem krijgt, doordat ik het gedragen weet door de innerlijke overtuiging dier heidenen zelf, dat zij, in hun werken, met de wet van God te doen hebben.

Met andere woorden —: het gaat hier niet over twee getuigenissen, die het een het ander aanvullen, maar het gaat hier over een medegetuigen, waardoor het eerste getuigen van karakter ver- andert en juist klem en kracht van bewijs krijgt.

Of, nog anders. Dat de werken der heidenen, werken zijn naar Gods wet, is voor mij alleen daarom zoo, omdat zij in hun werken gedragen worden door het innerlijk weten: „wij hebben met Gods wet te doen”.

Als ik een getuigenis afleg voor den rechter, dan kan dat wel versterkt worden doordat straks een ander komt, die hetzelfde zegt, maar ook al kwam die ander niet, dan bleef mijn getuigenis daarom nog evengoed staan.

Maar als het werken der heidenen niet verge- zeld ging van, niet gedragen werd door het ge- tuigenis hunner consciëntie, dan kon ik uit hun daden niet opmaken, dat de wet Gods in hun hart nog niet geheel was uitgewischt.

Het tweede getuigenis vloeit hier in het eerste in en zoo wordt het tot een getuigenis, dat kracht van bewijs heeft.

* * *

Datzelfde geldt ook voor Romeinen 9:1. Paulus zegt daar: „Ik zeg de waarheid in Christus, ik lieg niet, mijn geweten mij mede getuigenis gevende door den Heiligen Geest.”

Paulus zegt, dat het hem vreeselijk spijt en vree- selijk zeer doet, dat de Joden, zijn maagschap naar het vleesch, den Christus verworpen hebben.

Onderwijl hij dat zegt (zoo lezen wij hier) geeft

Tevergeefs hoopte men binnen Valenciennes op het ingrijpen der Edelen. Zij lieten de stad echter aan haar lot over, zoodat zij zich den 23sten Maart moest overgeven.

De Brès en De la Grange hadden nog gelegen- heid te vluchten. Eenige dagen hielden zij zich schuil in een bosch, maar ze werden door gebrek aan voedsel genoodzaakt dit bosch te verlaten.

„Zij treden een herberg binnen en bestellen een maaltijd. De herbergier opmerkzaam geworden op de kostbare kleedij van Herlin (die met hen was gevlucht en hen niet wilde verlaten), komt op de gedachte, dat hij te doen heeft met personen uit de stad, wellicht met vluchtelingen uit Valen- ciennes”. Hij waarschuwt den burgemeester van het dorp en deze laat hen gevangen nemen.

* * *

Vóór ik nu den brief laat volgen, welken Guido de Brès uit de gevangenis aan zijn gemeente schreef, geef ik nog in 'tkort den inhoud aan.

Eerst krijgen we het verhaal van zijn gevang- eneming te St.-Amand te hooren, vervolgens schrijft hij over zijn disputen in de gevangenis te Door- nik, welke ons een goeden kijk geven op dat- gene, dat hoofd en hart in dien tijd vervulde: aanbidding der heiligen, en van de maagd Maria,

zijn geweten hem mede getuigenis, dat hij dat werkelijk meent.

Hier is dus weer sprake van een mede ge- tuigen.

Maar weer datzelfde als bij Rom. 7:15.

Het eerste getuigenis is het getuigenis van Paulus tegenover de menschen, tot wie hij zich richt.

Het tweede getuigenis is het getuigenis van Paulus' geweten tegenover hemzelf.

Uitgesloten is hier dus ook weer die voorstel- ling van medegetuigen, waarbij een tweede getuigenis, een eerste getuigenis tegenover den- zelfden rechter zou bevestigen.

Hier is de zin deze: Paulus geeft getuigenis van zijn smart over Israël. Terwijl hij dat doet, zegt zijn eigen geweten hem, dat hij dat werkelijk meent. Gevolg daarvan is, dat zijn getuigenis voor zijn besef die wondere vastheid krijgt, die er hem toe brengt aan dat getuigenis den vorm te geven van het: „Ik zeg de waarheid in Christus, ik lieg niet.”

Wéér, dus, niet twee naast elkander staande, elkander aanvullende getuigenissen, maar een tweede getuigenis, invloeiende in een eerste, waar- door dat eerste zijn eigenaardig karakter krijgt.

* * *

Zoo komen wij, waar wij wezen moeten. Im- mers datzelfde verschijnsel doet zich ook aan ons op in Romeinen 8:16. De moeilijkheid, waarop men hier altijd stuit is deze, dat men daar meent te doen te hebben met twee, naast elkander staan- de, elkander bevestigende getuigenissen, die men na elkander, naast elkander hoort.

Terwijl ook hier de zin is:

„Twee in elkander vloeiende, tot één wordende getuigenissen, waarvan het tweede (getuigenis des Geestes) aan het eerste (getuigenis van mijn geest), juist zijn kracht en waarde geeft.”

Hierover nader in een volgend artikel.

D. v. D.

Calvijn over de Synodes van Lausanne en van Bern.

Na afloop der Synode van Bern schreef Calvijn aan Gryneus, Professor in Bazel, het volgende:

„Daar wij reeds genoeg ondervinding hebben van de wonderlijke en ongeloofelijke kunstgrepen des Satans, waarmee hij ons temidden van al onzen arbeid aangrijpt, heeft ons de boosaardige sluwheid van Caroli niet verrast. Wij hebben deze soort aanvallen al lang voorgevoeld en waren dus vol moed om den strijd door te zetten. Toen wij hoorden, dat wij eerst beschuldigd werden van Ariaansche ketterij en dan zelfs van Sabellianisme, heeft dat ons niet in de war gebracht, daar wij reeds tevoren voor zulke lasteringen doof waren en vast hoopten, dat zij in rook zouden vergaan.

Tot onze verdediging voerden wij aan, wat-voor de hand lag, en wat natuurlijk voor alle vromen en rechtschapenen rijklijk voldoende kon zijn.

Want eenigen tijd tevoren hadden wij een Cate- chismus uitgegeven in de Fransche taal, waarin wij beleden, dat wij onder het Eene Wezen Gods Vader, Zoon en Heilige Geest te zamen vatten, echter zoo dat de een van den ander onderschei- den was, zoodat er geen ruimte voor verdenking overbleef... Maar toen Caroli, dat woedende beest, voortging, vroegen wij een synode aan... om onze onschuld te bewijzen... Wat de goede man aan leugens kon verzinnen, had hij in een bundel te- zamen gevat en zoo kwam hij wel toegerust als aanklager op de synode met een zak vol aanklach-

verhouding geloof en goede werken, beelden, Avondmaal, vagevuur.

Daarna vertelt hij, hoe hij van Doornik naar Valenciennes werd vervoerd en beschrijft hij het smerige kerkerhol, waarin hij opgesloten was, waarbij we het ontroerend getuigenis lezen van zijn bereidheid tot het martelaarschap, en het doel van zijn schrijven: de opbouw der gemeente.

Ook waarschuwt en vermaant hij de broeders en draagt hij hun zijn vrouw en kinderen op.

* * *

GUY DE BRES,

thans een gevangene, en te voren dienaar des Woords en herder der gereformeerde kerk van onzen Heere Jezus Christus, welke is in de stad Valenciennes: begeert voor deze kerk genade en barmhartigheid van God den Vader, en van den Heere Jezus Christus, en een voortdurende toe- neming van geloof door de kennis van het Evan- gelie.

(Gevangenneming te St.-Amand en overbrenging naar Doornik.)

Zeër dierbare en wel-bemide broeders, te meer daar ik niet twijfel, of gij zijt thans bedroefd en terneergeslagen wegens den toestand, in welchen

ten. Maar wij hebben dien heelen zak in onze wederlegging zoo goed geledigd, dat niet de ge- ringste verdenking meer overbleef... Zoo werden wij door het besluit der Synode vrijgesproken en Caroli werd onwaardig tot het predikambt ver- klaard.

Deze uitslag heeft hem echter niet verootmoe- digd, dat bewijst zijn verder brutaal optreden. Hij bracht (op de synode van Bern) zijn ouden zak nog veel meer volgepropt weer. Hij bracht weer ons belijdenisschrift mee, dat hij nu van al die andere fouten vrij achtte, maar nu had hij weer een ander punt van beschuldiging: namelijk, dat daarin Christus als „Jehovah” aangeduid wordt, die uit Zichzelve eeuwig Zijn heeft. Deze aanklacht was licht te weerleggen. Wanneer men slechts het onderscheid in 'toog vat, dat bestaat tusschen den Vader en den Zoon, zoo zeggen wij ook, dat Hij van den Vader gegeneerd is. Ziet men echter het Wezen des Zoons aan, waardoor Hij één is met den Vader, zoo kan ook, wat van God gezegd is, van Hem gezegd worden. Wat beteekent de Naam Jehovah? Wat beteekent het, wanneer tot Mozes gezegd wordt: Ik ben, die Ik ben? (Ex. 3:14).

Paulus laat Christus dit Woord spreken. Voor u en voor alle vromen behoeven wij ons niet te vermoeden om de waarheid van deze opvatting te bewijzen. Wij wilden echter de boosheid van de vervloekte lasteraars niet stilzwijgend voorbijgaan, opdat niet iets anders dan wat werkelijk aan de orde is, bij geruchte tot u zou komen. Want open- lijker kan het niet gezegd worden dan het in onze belijdenis staat: Christus is het eeuwige Woord, door den Vader van eeuwigheid gegeneerd. Er was ook niemand, die niet tevreden was, behalve Caroli alleen. De broeders verklaarden, zooals het vrouwen Dienaars van Christus betaamt, dat wij geheel ten onrechte verdacht waren gemaakt...

Tijdens de synode bracht men een officiëlen brief van Myconius... een andere van Capito... Uit beide was te lezen, dat een vreeselijk gerucht van onzen strijd allerwegen verbreid was, door sommige lieden kunstmatig aangewakkerd om den haat aller menschen tegen ons op te wekken. Dat een nietswaardig mensch met zijn ledige beuzel- lingen het zoo ver brengen kon, dat zoo vele ge- meenten een kwaden indruk van ons kregen, dat heeft ons hevig ontsteld. Want wij hielden het voor geen kleinigheid, dat onze vijanden vernamen, dat de hoofdwaarheden onder ons in discussie waren, of wanneer de gemeenten zoo iets van ons dachten. Des te meer schrokken wij daarvan, om- dat wij niet konden vermoeden, dat het zoo ver kon komen. Want wij hadden gehoopt, dat door Gods goedheid deze nietige rookwolken spoedig zouden verdwijnen en dat het booze, dat zij voor- hadden, op hun hoofd zou neerkomen.

Maar reeds begon de Hand des Heeren zich te vertoonen en Zijn kracht begon zich te openbaren om zulke dingen in 't begin uit te blusschen. De aanklager werd verbannen, wij werden geheel vrij- gesproken, niet slechts van schuld, maar ook van elke verdenking.

Hoewel Caroli nu zich beroemt, dat hij als een tweede Athanasius moet lijden om het rechte ge- loof, zoo is er toch geen gevaar, dat de wereld een Athanasius erkent, die een heiligschener is, een hoereerder en moordenaar... Wanneer wij hem zoo noemen, zeggen wij niets dan wat wij met bewijzen staven kunnen.

Dit wilde ik u in 'tkort berichten, opdat wij niet, zooals licht kan gebeuren, als afwezigen door valsche berichten van vijandig gezinde lieden on- verhoord veroordeeld worden... Ik geloof dat het er vooral op aankomt, dat deze zaak niet door duistere geruchten overdreven wordt...”

Tot zoover Calvijn.

* * *

Ondanks dit alles hebben de Zwitsersche theo- logen toch de Geneefsche beschuldigd om het ont-

het Gode behaagt, dat wij ons bevinden: Gaarne heb ik tot uwe vertroosting gewenscht om u te schrijven over dezen onzen toestand, en over den bijstand welchen God ons biedt. Nadat der- halve ik en de Heer de la Grange, mijn metgezel, tezamen met Michel Herlin, zijn dienaar, en Jacques de Rieu, zijn gevangen genomen geworden, zijn wij van Kajafas naar Pilatus gevoerd gewor- den (zooals men zegt) dat is te zeggen van de eene plaats naar de andere.

De Burgemeester van Sint-Amand, die ons had gevangen genomen, leidde ons naar voornoem- de plaats, waar wij anderhalven dag verbleven. Vervolgens kwam de rechtsoverheid van Doornik ons met geweld daar vandaan slepen, zeggende, dat, indien men ons niet overleverde in hunne handen, zij de stad met den grond gelijk zouden maken.

Derhalve in hunne handen overgeleverd zijnde, werden wij met handen en voeten in de ijzers gesloten: vervolgens op een kar geworpen gelijk arme schapen, ter slachbank bestemd: en van- daar werden wij gevoerd naar het kasteel van Doornik met een talrijk geleide van soldaten.

TH. DELLEMAN.